

Naar den aard van alle leven komt ook uit het leven Gods actie op.

Deze actie Gods schuilt eerst in het bewustzijn, is *actio immanens*, en treedt straks door den wil als *actio transeuns* naar buiten.

Ook dit spiegelt zich af in den mensch. Ook uit zijn leven komt actie op, ook deze actie schuilt eerst in het bewustzijn en treedt straks door den wil naar buiten. Goede theologie nu ziet een werk Gods in alle werk des menschen. Elke zedelijke actie des menschen is haar product van een goddelijken en een menschelijken factor. Hoe nu die goddelijke factor het bewustzijn bewerkt zoo voor als na de bekeering heeft de dogmatiek systematisch uiteen te zetten en overmits het geloof op het gebied des bewustzijns ligt, doet zij af wat de credenda raakt, terwijl de zedekunde zich bepaalt tot de agenda. De godgeleerde zedekunde wordt dan dat deel der heilige godgeleerdheid, dat tot taak heeft de systematische uiteenzetting van het verband tusschen de wet des Heeren als norma van 's menschen zedelijk leven en de uitingen van dit leven zoo voor als na zijn bekeering.

Vandaar dan ook dat ik liever niet van ethiek of moraal spreek. Het etymologisch verschil dezer termen is mij bekend, doch het begrip dat hier ten grondslag ligt is te breed voor de straks ontwikkelde opvatting van zedekunde.

Liefst koos ik den naam van *Theologia practica*, of dadelijke godgeleerdheid, waaronder onze wetenschap hier te lande en elders oudtijds bekend was. Deze naam toch drukt zoo duidelijk uit waarom het gaat: de praktijk, het doen, de agenda. Vrees voor spraakverwarring sedert verkapt clericalisme op protestantschen bodem dezen naam opeischte voor een vak dat het leven van den „geestelijken stand” tot voorwerp van onderzoek heeft, — houdt hier echter van terug en daarom blijft wel niet anders over dan van zedekunde te spreken.

En opdat nu het zoo even gezegde omtrent het begrip van zedekunde, wijl het zoo vlak ingaat tegen wat in onze eeuw en onze dagen als begrip van zedekunde is gesteld door mannen die ik ver boven mij acht, — niet aanmatigend zou schijnen, beroep ik mij op de theologen uit den bloeitijd onzer gereformeerde Theologie.

Calvijn, die in het derde boek zijner *Institutie* wel een korte schets van het christelijk leven, doch geen zedekunde bedoelde te geven, kan hier niet in aanmerking komen.